

РЕЦЕНЗІЯ

на дисертацію Москаленка Сергія Анатолійовича на тему «**Розвиток професійної компетентності офіцерів-прикордонників на оперативному рівні військової освіти**», представлена на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки, галузі знань 01 Освіта / Педагогіка

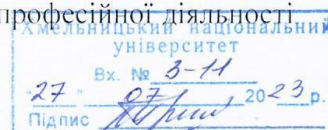
Актуальність теми дослідження не викликає сумнівів, оскільки офіцерський склад Державної прикордонної служби України нині виконує професійні завдання у складних умовах збройної агресії російської федерації, загрози військового вторгнення та провокацій на українсько-білоруському кордоні, постійні порушення державного кордону України. Це зумовлює потребу в якісній професійній підготовці офіцерських кадрів прикордонної служби з високим рівнем професійної компетентності.

Професійна компетентність офіцерів-прикордонників з оперативним рівнем військової освіти є результатом теоретико-практичної підготовки до виконання професійних завдань на керівних посадах в органах і підрозділах охорони державного кордону, що поєднує здатність офіцера ефективно виконувати свої професійні функції й обов'язки, використовувати спеціальні прикордонні та військові фахові знання, уміння, навички та досвід, а також задіювати важливі професійні якості, що мають визначальний вплив на результати оперативно-службової та службово-бойової діяльності

У цьому контексті особливої актуальності набуває розвиток професійної компетентності офіцера-прикордонника не лише як представника правоохоронного органу спеціального призначення, але і як офіцера, що компетентний у діях тактичних і оперативних військових формувань.

Тема дисертації відповідає тематичному плану науково-дослідної роботи Хмельницького національного університету у межах науково-дослідної роботи «Формування особистості як суб'єкта самотворення» (державний реєстраційний номер 0119U103663). Тему дисертації затверджено вченою радою Хмельницького національного університету (протокол № 4 від 30 жовтня 2020 р.).

Нові факти, отримані здобувачем. У дисертації *вперше* одержані такі нові наукові результати: обґрунтовано педагогічні умови розвитку професійної компетентності офіцерів-прикордонників на оперативному рівні військової освіти (врахування вимог компетентнісного підходу й особливостей службової діяльності офіцерів-прикордонників у професійній підготовці на оперативному рівні військової освіти; використання методів моделювання в освітньому процесі з метою розвитку військового лідерства офіцерів-прикордонників у професійній діяльності; системне впровадження на оперативному рівні військової освіти сучасних педагогічних технологій для розвитку умінь і навичок оперативно-службової та службово-бойової діяльності; підготовка науково-педагогічних працівників ВВНЗ до навчання офіцерів щодо виконання ними функцій майбутньої професійної діяльності

за стандартами НАТО); визначено сутність поняття «професійна компетентність офіцера-прикордонника з оперативним рівнем військової освіти» (інтегративне професійно-особистісне утворення, що поєднує здатність офіцера ефективно реалізовувати професійні функції й обов'язки, здатність використовувати військово-прикордонні фахові знання, уміння, навички та досвід, а також важливі професійні якості, що мають визначальний вплив на результати оперативно-службової та службово-бойової діяльності); *удосконалено* діагностичний апарат для з'ясування стану розвиненості професійної компетентності офіцерів-прикордонників оперативного рівня військової освіти завдяки використанню критеріїв (мотиваційного, знаннєво-інформаційного та діяльнісного), відповідних їм показників та характеристики рівнів (низький, середній та високий) розвиненості зазначеної характеристики; *подальшого розвитку* набули наукові уявлення про: зміст і структуру професійної компетентності офіцерів-прикордонників оперативного рівня військової освіти як єдності особистісно-мотиваційного, змістового та практичного компонентів; процес розвитку професійної компетентності офіцерів-прикордонників оперативного рівня військової освіти завдяки розробленій моделі цього процесу.

Науковому обґрунтуванню отриманих дисертантом результатів сприяв системний глибокий аналіз проблем розвитку професійної компетентності офіцерів державної прикордонної служби України шляхів їх реалізації, що висвітлено в першому розділі. Узагальнення вимог, що висуваються до офіцерів з оперативним рівнем військової освіти, а також особливостей професійної діяльності офіцерів-прикордонників уможливили визначення сутності, змісту та структури поняття «професійної компетентності офіцерів-прикордонників оперативного рівня вищої військової освіти». Основними структурними компонентами професійної компетентності офіцерів прикордонників оперативного рівня вищої військової освіти автором визначено особистісно-мотиваційний, змістовий і практичний.

У другому розділі подано авторську методику розвитку професійної компетентності офіцерів-прикордонників, що інтегрує набір методів дослідження, розкриття змісту умов проведення дослідно-експериментальної роботи. Дисертантом цілком правомірно визначено критерії та відповідні показники і рівні розвитку професійної компетентності, що дозволило під час педагогічного експерименту системно та повно оцінити позитивну динаміку рівнів розвитку професійної компетентності офіцерів-прикордонників. Заслуговують на увагу визначені автором педагогічні умови розвитку професійної компетентності офіцерів-прикордонників на оперативному рівні професійної освіти.

У третьому розділі ефективність обґрунтованих педагогічних умов та методики розвитку професійної компетентності офіцерів-прикордонників на оперативному рівні військової освіти підтверджено результатами формувального етапу педагогічного експерименту. За результатами дослідно-експериментальної роботи автором розроблено методичні

рекомендації науково-педагогічним працівникам вищого військового навчального закладу щодо розвитку професійної компетентності офіцерів-прикордонників на оперативному рівні військової освіти.

Значення отриманих автором результатів для педагогічної науки і практики. Робота Москаленка С. А. без сумніву має практичну цінність, що полягає у розроблені й упроваджені в освітній процес підготовки офіцерів-прикордонників методичних рекомендацій науково педагогічним працівникам вищого військового навчального закладу щодо розвитку професійної компетентності офіцерів-прикордонників на оперативному рівні військової освіти, професійно-орієнтованих завдань щодо управлінських аспектів прийняття рішень під час організації повсякденної діяльності на ділянці кордону органу охорони державного кордону, застосування елементів стратегічного управління, проєктного управління, тайм-менеджменту.

Одержані результати дослідження можуть бути використані у системі підвищення кваліфікації офіцерів управління ДПСУ й інших правоохоронних та збройних формувань України, а також за умов адаптації таких матеріалів для проведення занять у системі професійної підготовки офіцерів ДПСУ.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків, рекомендацій, сформульованих у дисертаційному дослідженні. Науково-поняттєвий апарат дисертації визначено відповідно до обраної теми дослідження. Дисертантом чітко окреслено об'єкт і предмет, сформульовано мету та завдання дослідження, визначено наукову новизну та практичне значення одержаних результатів, теоретико-методологічні засади дослідження. Згідно з визначеними метою і завданнями, у роботі логічно вибудовано структуру наукового пошуку. Автором сформована якісна джерельна база – 259 найменувань. Це слугує беззаперечним аргументом інформативності, валідності та доказовості одержаних результатів дослідження.

Обґрунтованість наукових положень та рекомендацій підтвердили позитивні результати експериментальної роботи щодо оцінювання впливу визначених автором педагогічних умов на ефективність розвитку професійної компетентності офіцерів-прикордонників на оперативному рівні військової освіти та упровадження основних положень і результатів дослідження в освітній процес ЗВО України: Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького, Львівської академії Національного авіаційного університету і Військової академії.

Оцінка змісту дисертації та її завершеність. Дисертація складається з анотацій, вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, 20 додатків, списку використаних джерел (259 найменувань, із них 52 – іноземною мовою). Загальний обсяг дисертації – 279 сторінок, обсяг основного тексту – 157 сторінок. Робота містить 16 таблиць та 3 рисунки.

Повнота викладення результатів дисертації в опублікованих працях. Основні наукові результати дослідження висвітлено в 12 публікаціях (11 одноосібних, 1 – у співавторстві), у тому числі 6 статей у виданнях, включених до переліку наукових фахових видань України; 6 опублікованих праць, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації. Вимоги щодо кількості та якості публікацій виконано.

Ідентичність змісту анотацій і основних положень дисертації. Структурна побудова і зміст анотацій українською та англійською мовами ідентичні основним положенням дисертації. За змістом дисертаційна робота Москаленка С. А. повністю відповідає спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки. При детальному розгляді дисертаційної роботи порушень академічної доброчесності не виявлено.

Дискусійні питання та зауваження до змісту дисертації.

1. В обґрунтуванні вибору теми дослідження, на нашу думку, потребують конкретизації керівні та нормативно-правові документи (с. 27), що регламентують професійну підготовку персоналу ДПСУ.

2. Відповідно до 4 завдання для творчого використання результатів дослідження та підсилення їх практичного значення доцільно було розробити та видати відповідні методичні рекомендації.

3. Потребує уточнення зміст четвертої педагогічної умови, оскільки вона стосується підготовки науково-педагогічних працівників, а реалізується в професійній підготовці офіцерів-прикордонників (с. 122-123).

4. У другому розділі дисертаційної роботи для впровадження педагогічних умов розвитку професійної компетентності офіцерів-прикордонників на оперативному рівні військової освіти під час формувального етапу експерименту автором розроблено відповідну методику (с. 141, рис. 3.2). На нашу думку, доцільно було б говорити про розроблення моделі розвитку професійної компетентності з відповідними взаємозв'язками між структурними компонентами та елементами. На рис. 3.2 дисертант показує, що змістовий компонент підготовки реалізується на основі вивчення дисциплін «Державне управління» та «Проектне управління», які не представлені у навчальному плані ОПП «Безпека державного кордону» (Додаток П). Відповідно, автору варто було б обґрунтувати доцільність та необхідність вивчення саме цих освітніх компонентів.

5. Методичні рекомендації науково-педагогічним працівникам ВВНЗ щодо розвитку професійної компетентності офіцерів-прикордонників на оперативному рівні військової освіти, що обґрунтовані у 3 розділі роботи (п. 3.3), на наш погляд, бажано було б конкретизувати відповідно до одержаних результатів дослідження.

Висловлені зауваження та побажання не знижують наукової і практичної цінності й загальної позитивної оцінки рецензованої роботи.

Загальна оцінка дисертаційної роботи

Дисертаційна робота Москаленка С. А. «Розвиток професійної компетентності офіцерів-прикордонників на оперативному рівні військової освіти» за науковим рівнем, практичною цінністю, змістом та оформленням відповідає вимогам пп. 6, 7, 8, 9 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, а також напряму наукових досліджень освітньо-наукової програми Хмельницького національного університету зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки, галузі знань 01 Освіта /Педагогіка. Вищезазначене дає підстави стверджувати, що Москаленко С. А. заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки, галузі знань 01 Освіта/Педагогіка.

Рецензент:

доктор педагогічних наук, професор,
декан факультету міжнародних
відносин і права Хмельницького
національного університету

Віталій ТРЕТЬКО

Підпис В. В. Третька засвідчую:
Проректор з наукової роботи ХНУ

Олег СИНЮК